

Jeoloji Mühendisliğinde Tasarım

Kaya Şevlerinde Kinematik Analiz Kavramı, Düzlemsel Yenilme ve İyileştirme Yöntemleri

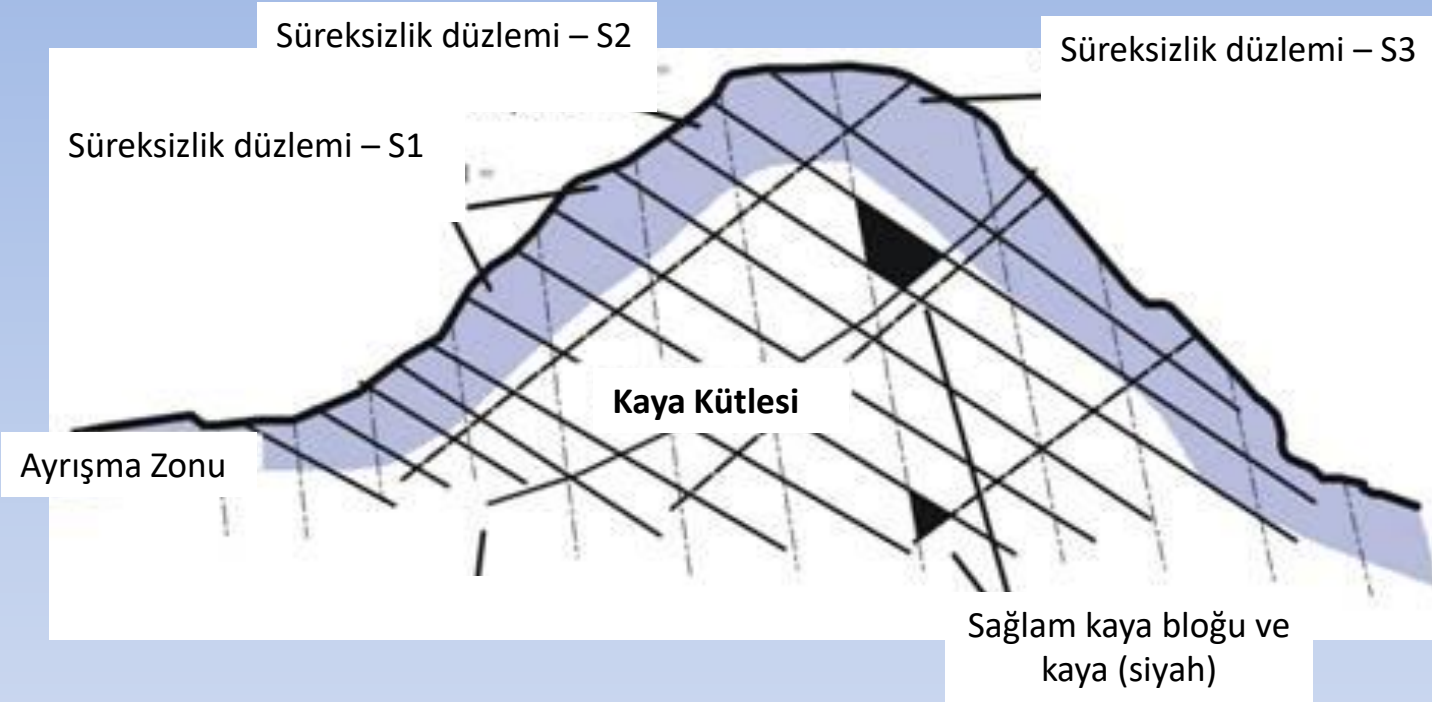
Dr. Koray ULAMIŞ

Kinematik: Herhangi bir kütlenin hareket etme potansiyelinin kuvvet etkisi haricinde gerçekleşmesidir.

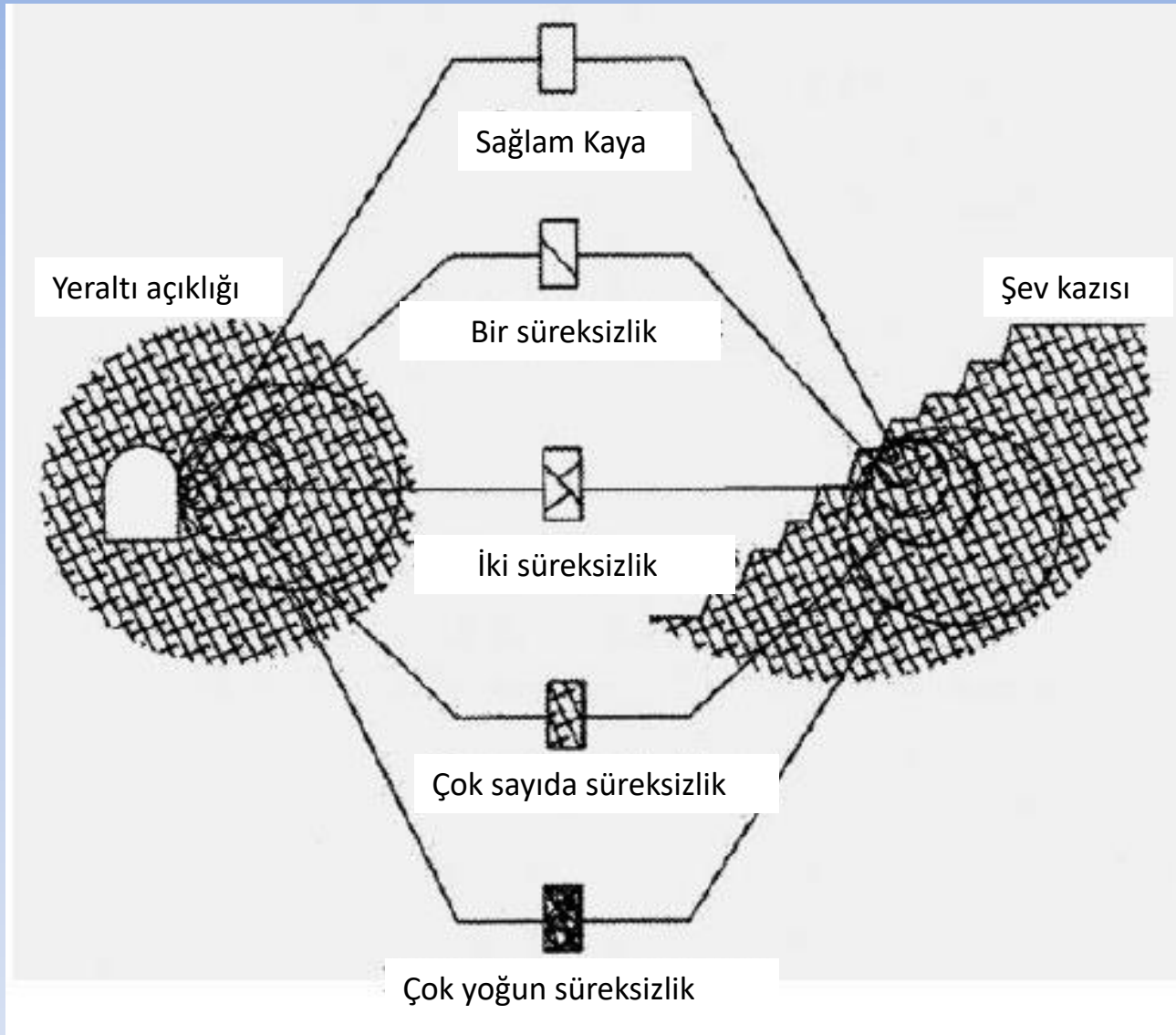
Dik/ dike yakın kaya yamaç ve şevlerinde çok düşük dayanımlı süreksizlikler bulunmasına rağmen hareket gerçekleşmeyebilir. Süreksizliklerin geometrik olarak kütle içinde farklı yönelimlerde bulunması hareketi engelleyecek şekilde olabilir . Bu tip bir ortamda aşırı ve ani yağış, erozyon veya kazı gibi etkenlerle şevde yenilmeler gerçekleşir.

Kaya şevlerinde süreksizlik yönelimleri ve şev yönelimine bağlı olarak gelişebilecek olan duraysızlıklar, düzlemlerin stereografik izdüşümlerine göre değerlendirilerek yorum yapılabilir. Buradan elde edilecek sonuçlar gerilme oranları ve diğer jeoteknik parametreler içeren şev duraylılık yöntemlerine altlık olacak şekildedir.

Ders ve uygulama kapsamında kaya kütlesi, süreksizlikler ve stereografik projeksiyon hakkında kısa bilgiler verilecektir. Düzlemsel yenilme koşulları ve olası duraysızlıkların önlenmesi kinematik analiz yöntemi ile değerlendirilecektir.

Kaya Kütlesi, süreksizlikler ve sağlam kaya

**Altındağ, Cinderesi Miyosen Andezit Kütlesi İçinde Şeve
Paralel Düzlemler**

**Altındağ, Cinderesi Miyosen Andezitleri İçinde
Ayrışma/Bozunma Görülen Kesimler**

**İzmir, Bayraklı Miyosen Andezit-Aglomera İçinde Farklı
Derecede Ayrışma/Bozunma**

**İzmir, Bayraklı Miyosen Andezit-Aglomera, Şev Düzlüğünde
Temel Sondajı, Şev Eğimi Dik/Dike Yakın**

İzmir, Bayraklı Miyosen Andezit-Aglomera. Aynı Kaya Kütlesi İçindeki Farklı Yönelimlere Sahip Süreksizlikler

İzmir, Bayraklı Miyosen Aglomera. Kütle İçinde Farklı Ayrışmaya Bağlı Renk Tonları ve Çalışmayan İstinad Yapısı

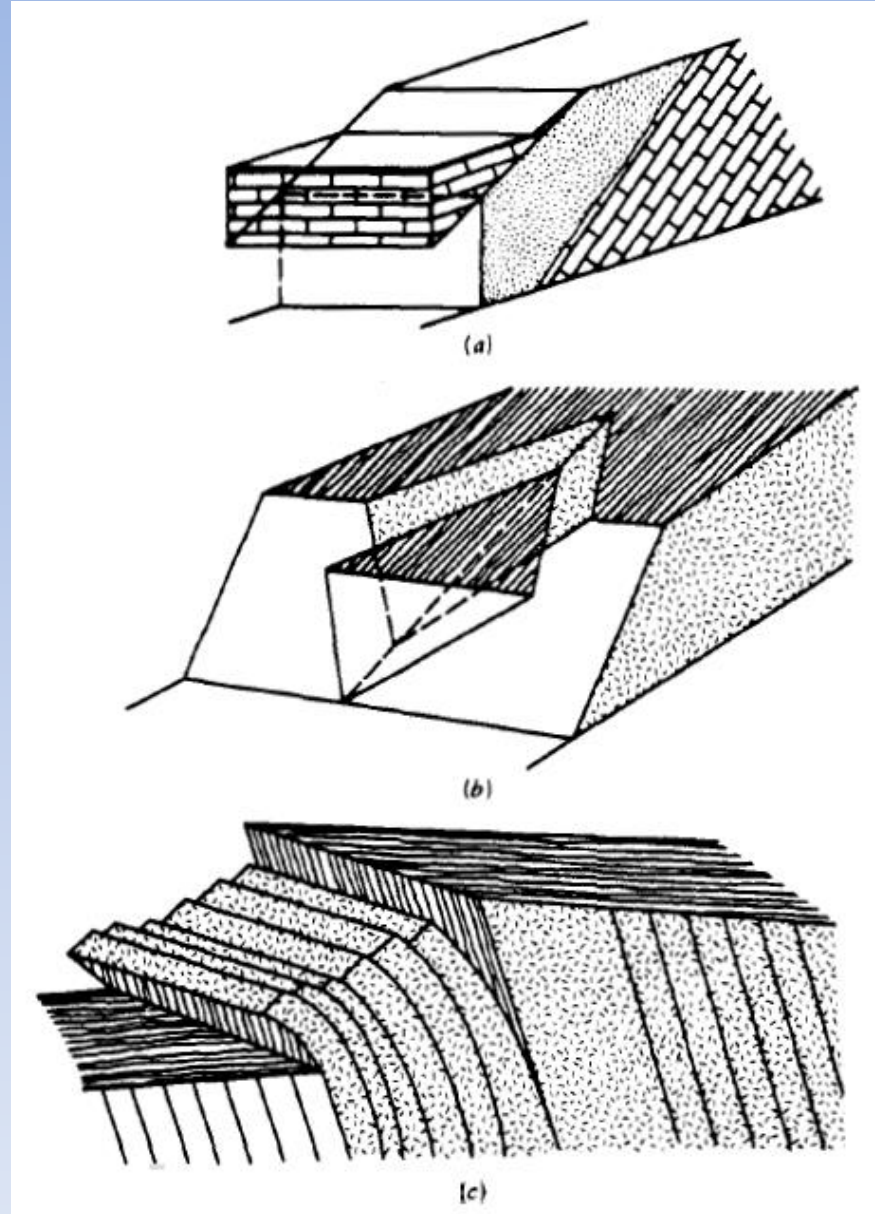

İzmir, Bayraklı Miyosen Andezitleri İçinde Hakim Setlerin Belirlenmesi

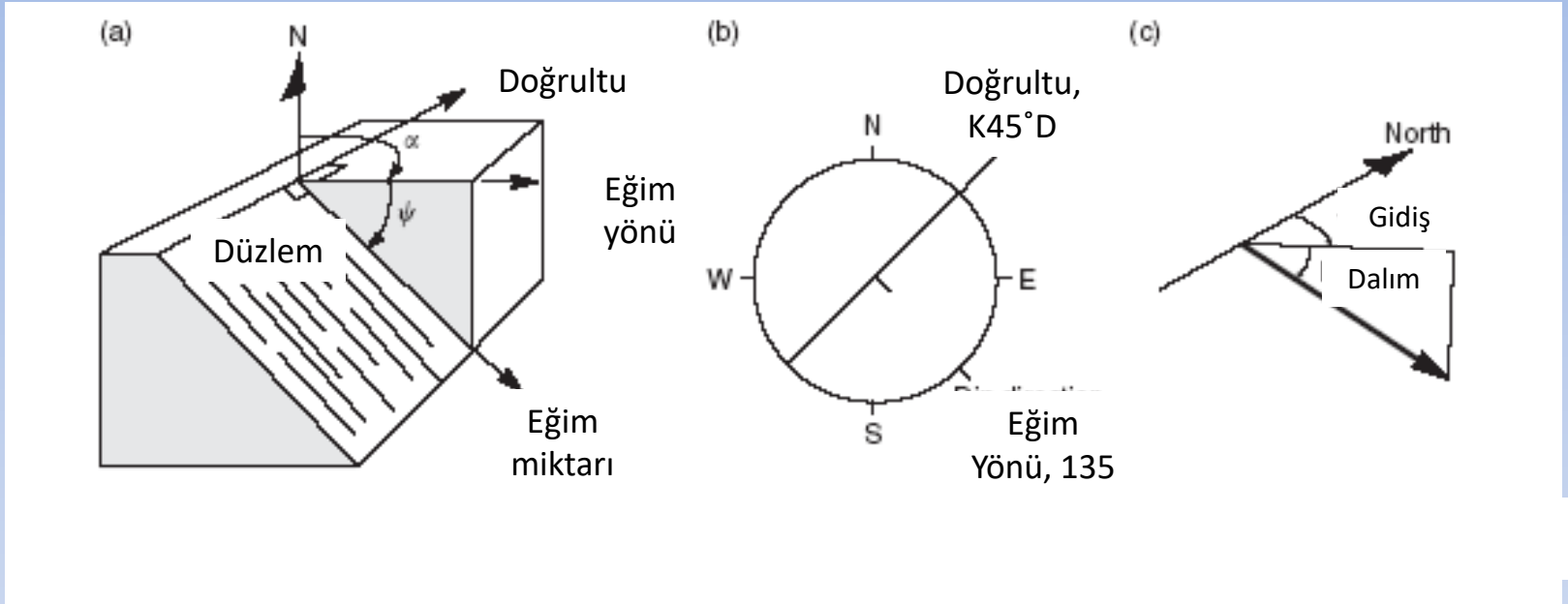
Kaya Şevlerinde Duraysızlık Türleri

a. Düzlemsel, b. Kama, c. Devrilme

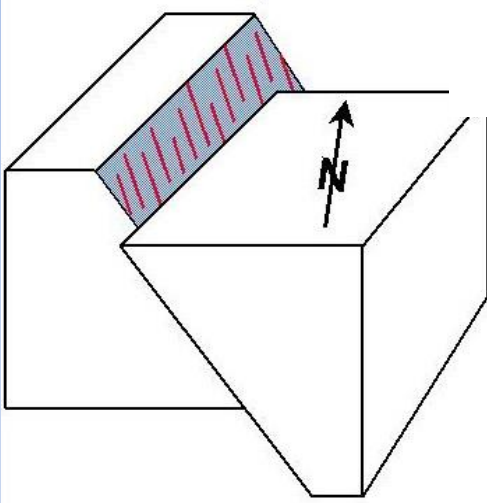
Düzlemlerde Doğrultu/Eğim ve Eğim Miktarı/Eğim Yönü Kavramları

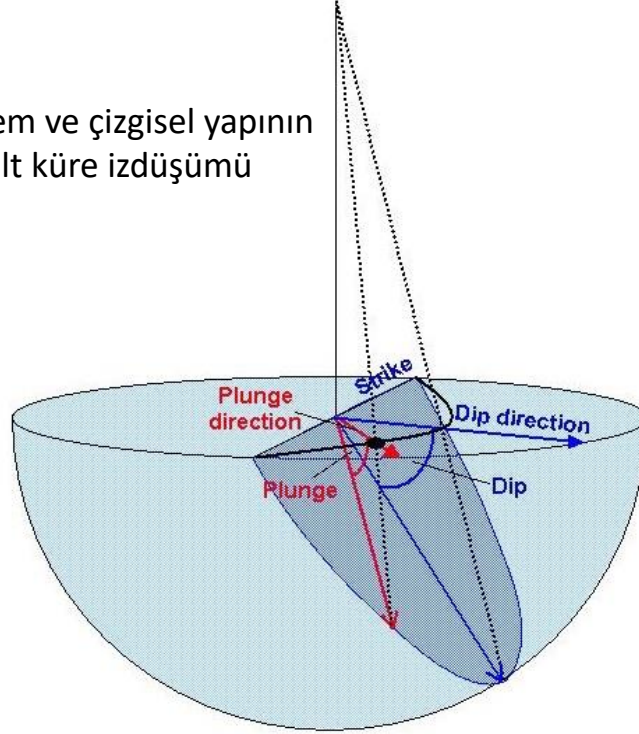
- a. Düzlemin izometrik görünümü , b. Düzlemin plan görünümü
c. Çizginin izometrik görünümü

Stereografik İzdüşüm Tekniği

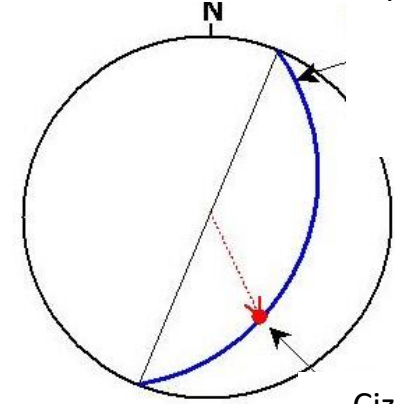
Verev atımlı normal fay
ve fay çizikleri

Düzlem ve çizgisel yapının
alt küre izdüşümü

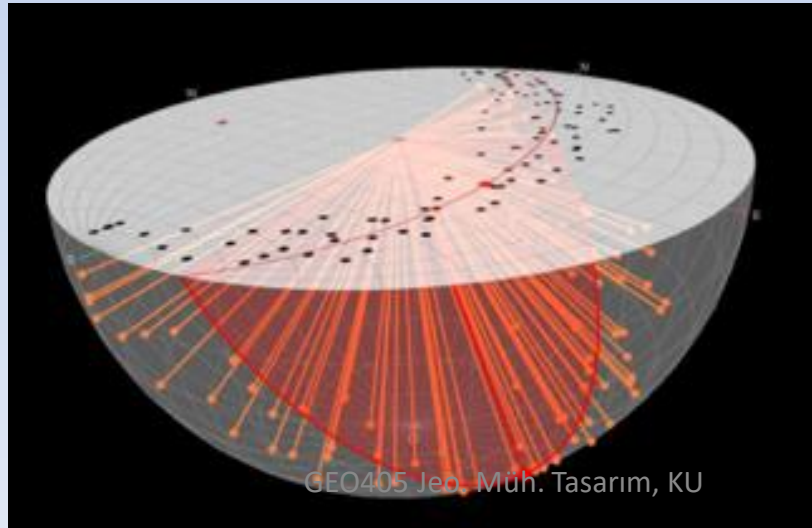

Stereonet görünümü

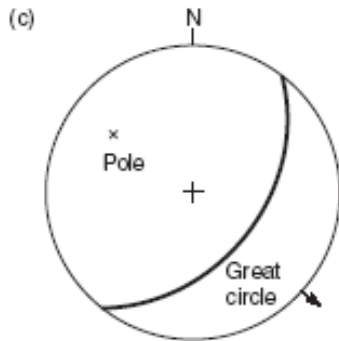
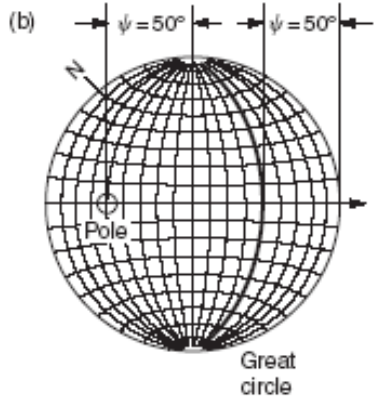
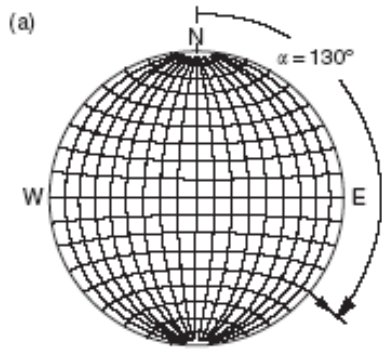
Fay düzlemi
ve büyük
dairesi

Çiziklerin hat
şeklinde noktasal
görünümü

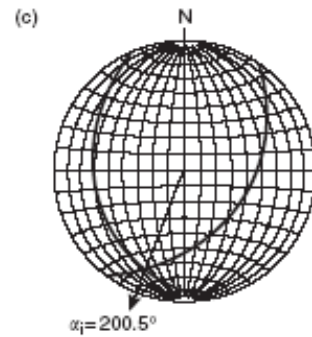
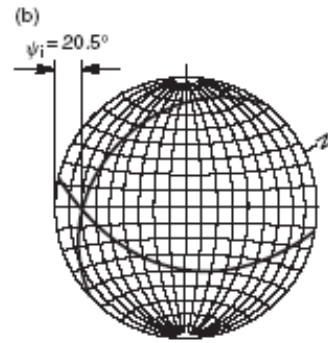
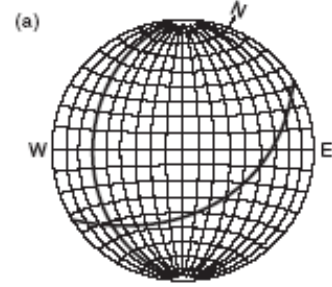

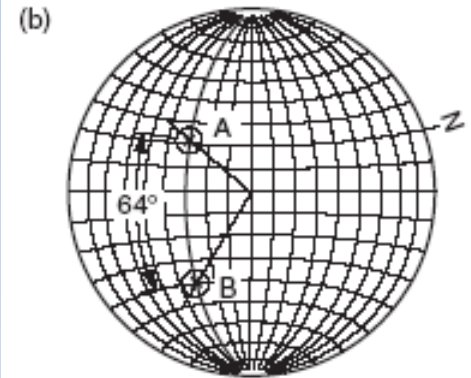
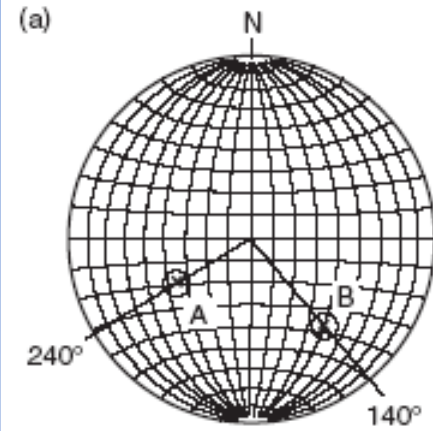
Kinematik Analiz

Eğim miktarı/Eğim yönü $50^\circ/130$ olan düzlem ve kutup noktasının belirlenmesi

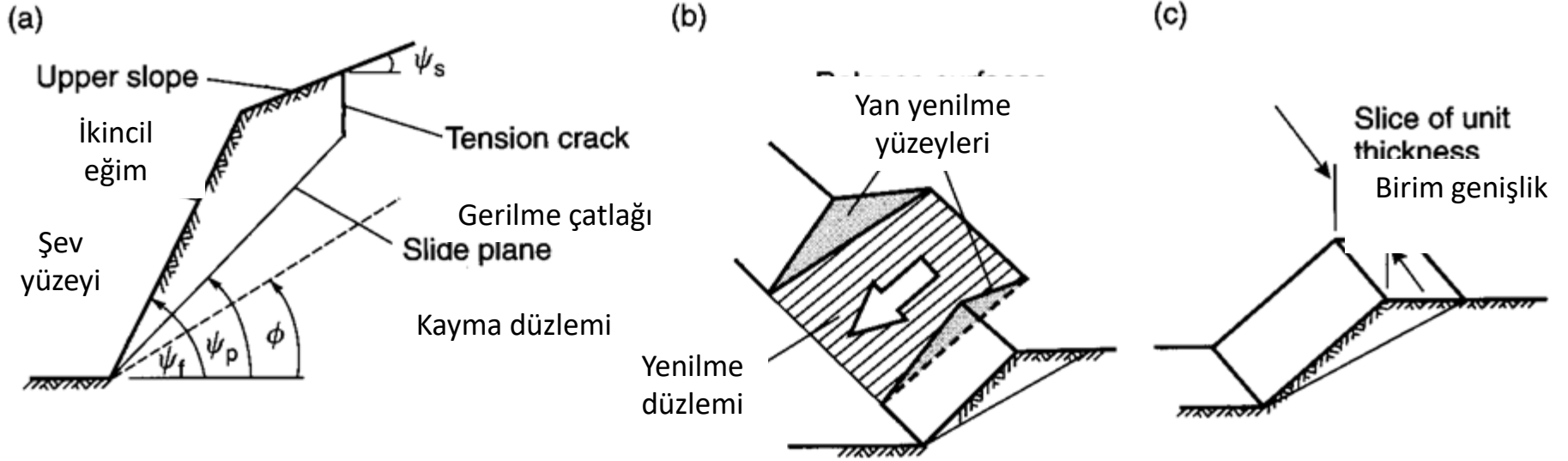

$50^\circ/130$ ve $30^\circ/250$ düzlemlerinin kesişme noktasının gidiş ve dalımının belirlenmesi

$54^\circ/240$ ve $40^\circ/140$ düzlemlerinin arasındaki açının belirlenmesi

Kaya Şevlerinde Düzlemsel Duraysızlık

Düzlemsel Yenilme Koşulu:

Şev Eğimi > Süreksizlik Düzlemi Eğimi > Düzlemin İçsel Sürtünme Açısı

$$\psi_f > \psi_p > \phi$$

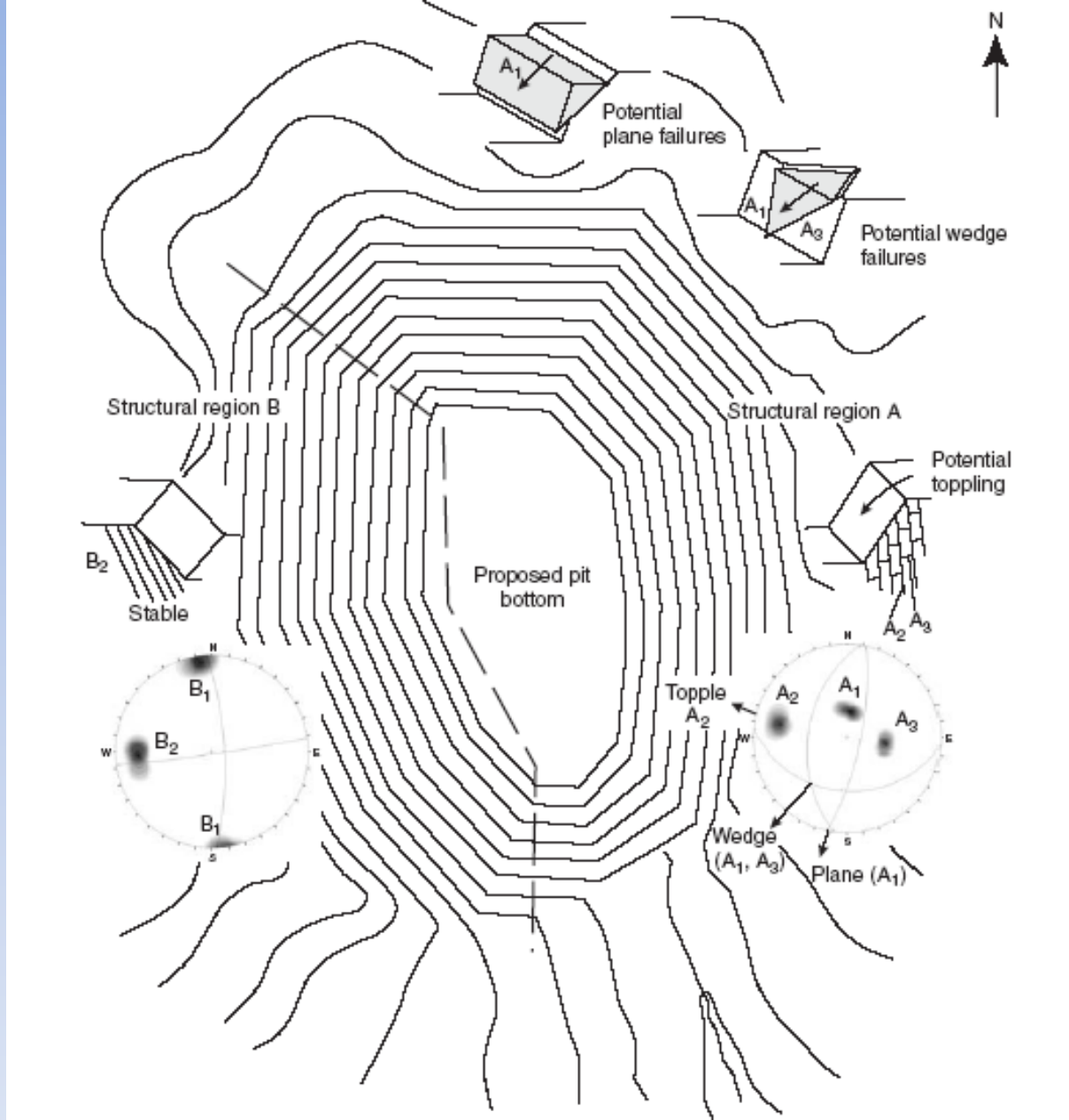
**Ankara,Keçiören-Selçuklu Caddesi Eosen Dasitlerde Şev
Dışına Eğimli Düzlemler**

**Ankara-Cinderesi
Miyosen Andezitlerde Şev
Dışına
Eğimli Akma/Soğuma
Düzlemlerinin Konumu**

Açık işletmede alanın yapısal alt bölgelere ayrılarak değerlendirilmesi

Düzlemsel Duraysızlığın Kinematik Analizi

Kaya şevlerinde düzlemsel duraysızlıkların incelenmesinde iki yöntem vardır. Birincisi “**Günişığı Zarfı (Daylight Envelope)**” olup, sadece açısal ilişkiler dikkate alınmaktadır. Burada anlatılacak olan esas yöntemde şevin ve düzlemsel yenilmeye neden olabilecek süreksizliklerin yönelimleri ile içsel sürtünme açısına göre duraysızlıklar değerlendirilecektir.

Şev Eğimi > Süreksizlik Düzlemi Eğimi > Düzlemin İçsel Sürtünme Açısı

$$\psi_f > \psi_p > \phi$$

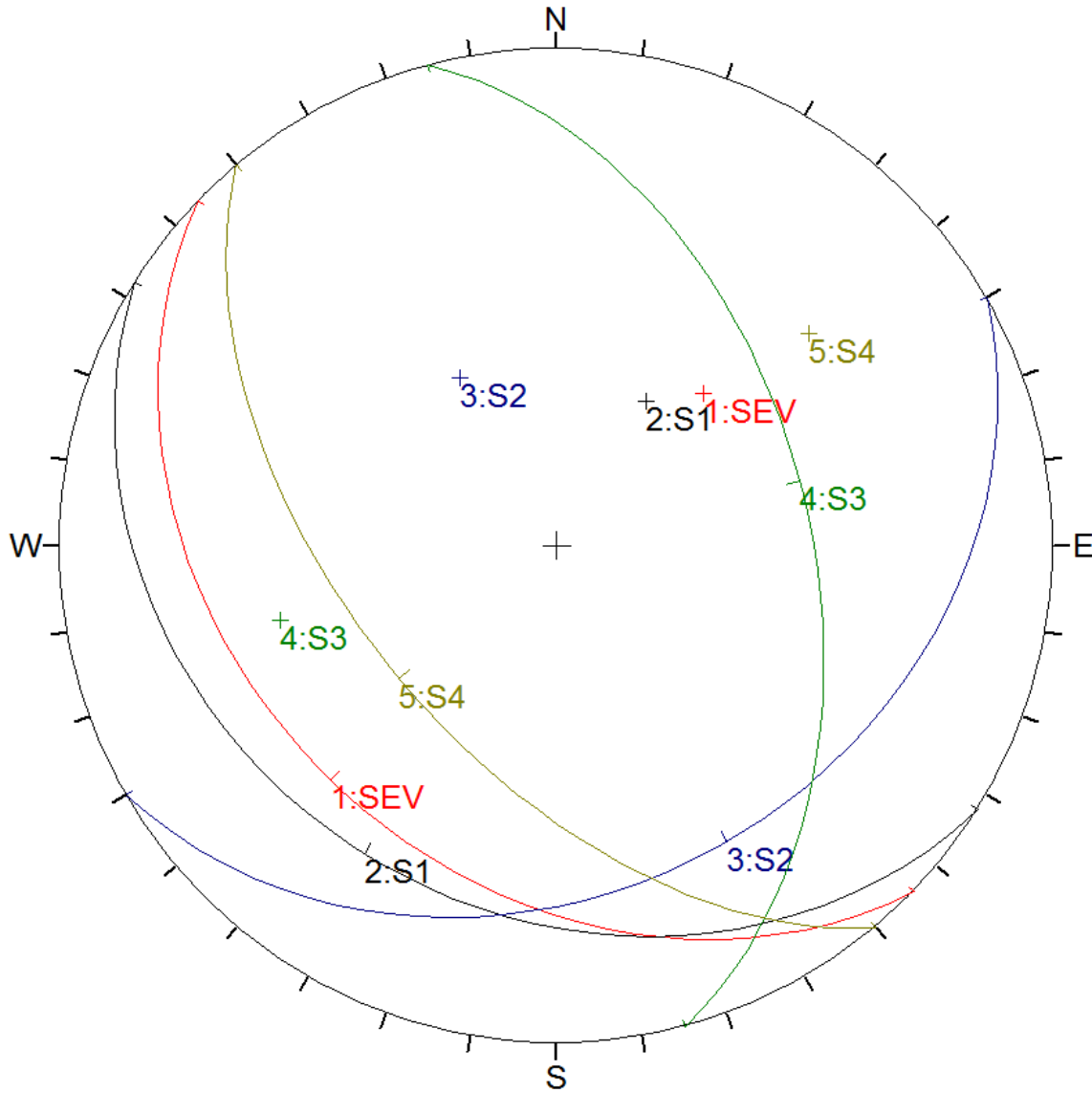
Şev eğimi ile süreksizlik düzlemi eğimi arasında $\pm 20^\circ$ fark olması potansiyel düzlemsel duraysızlık göstergesidir. Dizayn aşamasında detaylı duraylılık analizi ve maliyete göre uygun iyileştirme yöntemi belirlenmelidir.

Potansiyel düzlemsel duraysızlıkların belirlenmesi halinde iyileştirme yöntemleri de iki başlık altında incelenecektir.

Şev eğiminin azaltılması (şevin yatıklaştırılması)

Şev doğrultusunun değiştirilmesi

Orientations

ID	Dip / Direction
ŞEV	35 / 224
S1	28 / 212
S2	32 / 150
S3	48 / 075
S4	56 / 230

Equal Area
Lower Hemisphere
5 Poles
5 Entries

Yorum : S1 süreksizliğinin eğim yönü şev ile aynı ve daha düşük, S2,S3 ise eğim yönü şev ile farklı. S4 eğim yönü şev ile yakın olsa bile eğimi yüksek. Sadece S1 risk taşımaktadır